

PROBLEMA EDUCAȚIEI MUZICAL-ESTETICE ÎN ȘCOLILE ȘI LICEELE CU PROFIL MUZICAL-CORAL DIN REPUBLICA MOLDOVA

*THE PROBLEM OF MUSICAL AND AESTHETIC EDUCATION
IN MUSICAL SCHOOLS IN MOLDOVA*

Ana ȘIMBARIOV,

lector superior,

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Chișinău

This article deals with one of the most effective forms of musical-aesthetic education of children in musical secondary and high schools. The author explains the history of the origin and development of educational institutions of this type, as well as the creative best children's coral groups and their conductors. This paper appeals to teachers of secondary and high schools with musical-choral profile as well as to musicologists interested in the problem of performance.

Anii '90 ai secolului trecut, în Republica Moldova, au fost marcați prin căutările unor noi direcții de dezvoltare în diferite sfere ale activităților umane. A demarat elaborarea unei noi concepții în sistemul învățământului mediu general. Totuși, multe din experimentele începute de guvern și susținute de colectivele pedagogice, s-au desfășurat fără o verificare prealabilă a rezultatelor și a consecințelor, fără prezența programelor didactice și a unor termeni de realizare în etape a acestora, fără o susținere științifico-metodică și financiară, cât și fără o pregătire adecvată a cadrelor didactice. Aceste lacune au cauzat deseori fenomene nedorite, atât pe plan pedagogic, cât și pe plan social. În legătură au acestea, la 6 martie 1990 (Protocolul Nr.2 – 13), colegiul Ministerului Educației al RSSM a adoptat o hotărâre, conform căreia toate experimentele pedagogice sunt organizate și desfășurate în conformitate cu *Regulamentul cu privire la lucrul pedagogic experimental*.

Toate aceste preschimbări calitative s-au referit și la chestiunea

dezvoltării educației muzicale a copiilor. Astfel, a fost adoptată hotărârea despre crearea unor clase cu profil muzical-coral, în baza școlilor de cultură generală, fapt ce a avut un rol important în dezvoltarea educației muzicale și a măiestriei interpretative a corurilor de copii. Astăzi activitatea acestor școli, ce au trecut prin ani dificili de instabilitate, demonstrează rezultate înalte în dezvoltarea artistică a elevilor, contribuind, totodată, atât la depășirea problemelor educației muzicale a copiilor în general, cât și a educației muzicale profesionale.

La inițiativa cunoscutului dirijor Ștefan Andronic, în cadrul liceului *Ion Creangă*, unde exista deja un studio coral, s-a desfășurat primul experiment în acest sens.

Cele mai importante principii organizatorice și metodice ale acestor noi schimbări și-au găsit reflectare în *Regulamentul cu privire la școala medie generală cu profil artistic muzical (coral), arhitectural-artistic, teatral și coregrafic*, care a fost adoptată de S. G. Musteață, adjunctul ministrului educației din RSSM, în 1990.

Potrivit acestui document, școala de cultură generală cu profil muzical-coral asigură absolvenților săi, pe lângă instruirea medie generală, și cunoștințe aprofundate și deprinderi într-un anumit domeniu al artelor.

Astfel, absolvenții claselor a IX-a ai acestor școli primesc două acte: Certificatul de absolvire a gimnaziului și Certificatul de absolvire a școlii muzical-corale. Ultimul le oferă posibilitatea de a intra la instituțiile muzicale de specialitate (licee și colegii).

Școlile cu profil muzical-coral au două diferențe de principiu față de școlile de muzică și studiourile de muzică orășenești.

În primul rând, elevii primesc o educație muzicală chiar în cadrul școlii generale. Disciplinele ciclului general se succedă cu cele muzical-teoretice. Deseori, părinții care sunt foarte ocupați la serviciu nu-și pot permite să-și ducă copiii la școala de muzică, pentru că nu au timp să se deplaseze în alt raion al orașului.

În al doilea rând, instruirea muzicală este gratuită, și acest fapt este de o mare importanță, oferind posibilitatea depășirii problemei caracterului de masă al acesteia. Copiii din diferite pături sociale, și, mai ales, cei din familiile mai puțin asigurate, au posibilitatea de a se întâlni cu artele frumoase.

În prezent, există 13 instituții de învățământ, în baza cărora își desfășoară activitatea clasele cu profil muzical-coral. Acestea sunt: Liceul *I. Creangă*, Liceul *N. Gogol*, Liceul *Iu. Hasdeu*, Liceul *G. Meniuc*, Liceul *M. Berezovschi*, Liceul *N. Iorga*, Liceul *O. Ghibu*, Liceul *Ginta Latină*, Liceul *B. P. Hasdeu*, Liceul *M. Grecu*, școlile Generale nr. 85, nr. 39, nr. 51.

În fiecare dintre aceste instituții de învățământ sunt deschise câte 9

clase (câte una în fiecare paralelă, începând din clasa I-a și până în clasa a IX-a), în care se studiază aprofundat obiectele muzical-teoretice, fiind preconizată și instruirea la diferite instrumente muzicale (la alegerea părinților și copiilor). Pe lângă aceasta, toți elevii sunt grupați în trei colective corale: corul mic (clasele I-II), corul mijlociu (clasele III-IV, uneori și V), corul mare sau corul de concert (clasele V-IX). Toate obiectele de profil ale ciclului muzical sunt incluse în orarele școlare.

Regulamentul cu privire la școala medie generală cu profil muzical (coral), care a apărut mai mult de douăzeci de ani în urmă, este, de fapt, unicul document, în baza căruia își desfășoară activitatea școlile de acest tip. Cu regret, până astăzi, nu există programe pentru nici una din disciplinele muzicale. Profesorii utilizează, la propria lor alegere, fie programele din școlile de muzică, adaptându-le de sine stătător pentru instruirea de 9 ani, fie preiau experiența colegilor din Belarusia, unde, de asemenea, există școli cu profil estetic, fie își elaborează propriile proiecte, care deseori nu corespund cerințelor de rigoare. Totodată, în ultimii ani, spre mare regret, nu o singură dată s-au redus orele destinate obiectelor de profil muzical. Astăzi, pentru studiul la un instrument muzical este preconizată doar o oră pe săptămână. În multe școli, din cauza suprasolicitării copiilor cu discipline generale, s-au redus și orele de solfegiu (de asemenea, o oră pe săptămână), și cele pentru repetiții cu corul.

Având în vedere toate acestea, fără îndoială, școlile în cauză trebuiau, probabil, să fie închise. Cu atât mai mult, este surprinzător faptul, că ele nu au dispărut, – dimpotrivă, –

cantitatea lor chiar a crescut; mai mult, măiestria interpretativă a colectivelor corale și artistice, cât și a soliștilor-instrumentiști s-a menținut la același nivel. Considerăm că meritul pentru aceste performanțe aparține, în primul rând, conducătorilor artistici ai claselor cu profil muzical-coral, dirijorilor de colective corale. Printre ei, am dori să-i evidențiem în mod special pe Ștefan Andronic și Victor Creangă, care, pe lângă activitatea dirijorală pe care o desfășoară, deja pe parcursul multor ani, inspectează lucrul școlilor muzical-corale, în cadrul Departamentului și al Ministerului Educației. Datorită activității neobosite a acestora, în anii 90, când arta se afla într-o profundă uitare, – oricât de paradoxal ar părea domeniul artistic legat de măiestria interpretativă corală a copiilor a cunoscut o deosebită înflorire în republica noastră.

Să ne oprim mai detaliat la cele mai destoinice colective corale și la conducătorii acestora, activitatea cărorora a adus o contribuție importantă în dezvoltarea artei corale a copiilor din Republica Moldova.

Unul din primii promotori ai școlilor cu profil muzical-coral a fost cunoscutul dirijor, Om emerit în arte, Cavaler al Ordinului Gloria Muncii, docentul Ștefan Andronic, care, încă în octombrie 1979 a deschis, pe lângă Școala medie Nr.11 (astăzi Liceul *Ion Creangă*), un studio coral, pe care l-a numit *Vocile primăverii*. Anume în baza acestuia, în anul 1988, s-au ivit primele clase cu profil muzical-coral.

Repertoriul corului mare, care până în 2007 a fost condus de către Ștefan Andronic, reprezintă o valoare artistică aparte. El include lucrări de diferită dificultate – de la simple colinde românești la lucrări monumentale, cum sunt cantata *Stabat Mater*

de G. Pergolesi, *Messa* nr. 4 de C-F. Gounod, cantata *Luci, soare, luci* de T. Chiriac, *Suita de Crăciun* nr. 2 de V. Munteanu ș.a. Un loc aparte îl ocupă lucrările instrumentale ale compozitorilor clasici, în aranjament pentru corul de copii. Multe din aceste aranjamente au fost scrise de Iu. Țibulschi, pe versurile lui G. Vieru (Anexa programei). De mulți ani, compozitoarea este legată de acest cor printr-o fructuoasă colaborare. Majoritatea lucrărilor sale sunt dedicate anume acestui colectiv.

Deja de aproape 30 de ani, *Vocile primăverii* reprezintă arta corală a Moldovei pe cele mai prestigioase scene ale Chișinăului și peste hotarele republicii. Vom enumera cele mai importante evoluții ale acestui cor:

1992 – festivalul *Cântare limbii române* (palatul Național, Chișinău);

1993 – participarea la concursul școlilor corale de copii, București, la invitația Preafericitului Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române;

1994 – concerte de muzică sacră, la palatul Culturii, la biserica Trei Ierarhi și la Soborul Catedralei Mitropolitane din Iași (România);

1997 – festivalul *G. Musicescu – 150 ani de la naștere și Podul de cântece*, cu participarea colectivelor din București, Chișinău, Tiraspol;

1997 – turneu artistic prin orașele din România – București, Sinaia, Piatra-Neamț, Suceava, Rădăuți, Putna.

Concertele de dare de seamă a acestui colectiv au devenit adevărate evenimente în viața culturală a capitalei moldovenești. Repertoriul corului este o sursă prestigioasă pentru imprimările fondului (a fondului de aur) radiodifuziunii naționale.

În prezent, corul mare, dar și cel mijlociu și mic sunt conduse de

absolventa școlii muzical-corale *Vocile primăverii*, eleva destoinică a maestrului Ștefan Andronic, Mădălina Ganea.

Clasele muzical-corale ale liceului *Iulia Hasdeu* au fost înființate în 1982. Anume atunci, în baza Școlii nr. 32 a fost creat studioul coral pentru copii al Radioteleviziunii Naționale. La începutul anilor 90, acesta a fost reorganizat, sub numele de *Trison*. Conducătorul artistic și dirijorul corului mare este Ștefan Caranfil, Artist Emerit din Republica Moldova, Cavaler al Ordinului de Onoare. Sub bagheta sa, corul a obținut nenumărate premii, devenind laureat al multor concursuri orașenești, republicane și internaționale, a înregistrat mai mult de 200 de lucrări muzicale semnate de compozitorii moldoveni, alături de Orchestra simfonică a Radioteleviziunii, a imprimat două CD-uri – *Dragă-mi este țara mea* (1998) și *Avem o rezervă de suflet* (2003).

Acest colectiv de copii colaborează activ cu orchestra simfonică a Filarmonicii Naționale, cu cea a Teatrului de Operă și Balet, orchestra teatrului Mihai Eminescu, orchestra de muzică populară Folclor. Corul a interpretat în premieră lucrări corale ale compozitorilor C. Rusnac, T. Zgureanu, E. Mamot, V. Creangă ș.a. Colectivul a evoluat cu mare succes în Franța, România, Bulgaria, Rusia, Ucraina, Belarusia.

Corul mic este condus de experimentatul dirijor Sofia Volkov. Sub îndrumarea ei, corul a efectuat un turneu în România, unde a evoluat în concerte la Iași și București.

De fapt, în toți acești ani ai activității corului *Trison*, acesta s-a dovedit a fi o adevărată „crescătorie” a intelectualității moldovenești, întrucât mulți dintre discipolii acestui cor

și-au ales mai târziu profesia de dirijor, compozitor, interpret, regizor.

Corul *Sonata*, care întrunește elevi ai liceului teoretic *Nicolae Iorga*, și-a început activitatea în anul 1994, sub îndrumarea lui Mitrofan Cojocaru (1994-1995). Un an mai târziu, conducerea colectivului a fost preluată, pentru scurt timp, de Eugeniu Mamot (1995-1996). Din 1996 și până în prezent, colectivul este condus de către reputatul dirijor și compozitor Victor Creangă, Maestru în arte, Cavaler al Ordinului Gloria Muncii. În scurt timp, corul *Sonata* a devenit unul din cele mai prestigioase colective corale de copii din republică.

Participarea la un șir întreg de festivaluri și concursuri municipale, manifestări corale, i-au adus numeroase diplome, titlurile de laureat al locului I și II, și cel de Grand Prix. Programele evoluărilor de concert ale corului, inclusiv în orașele din România, sunt mereu interesante prin dramaturgia lor, complexe și diverse în ce privește tehnica interpretării și genurile abordate, incluzând lucrări semnate de A. Vivaldi, T. Albinoni, C. W. Gluck, V. A. Mozart, G. Musicescu, S. Zlatov, G. Sviridov, D. Șestakovici, E. Doga, cât și cântece populare și melodii în prelucrarea lui V. Creangă.

După părerea multor reputați dirijori de cor din republică, colectivul coral de concert *Sonor*, format din clasele cu profil muzical-coral de la liceul *N. Gogol* a fost recunoscut drept unul din cele mai bune, la sfârșitul anilor 90. Astăzi colectivul și-a cedat titlul, din cauza absenței unui conducător permanent al corului. Totuși, ne exprimăm speranța, că sub conducerea unui dirijor experimentat, corul *Sonata* își va recupera ușor înaltul nivel interpretativ de altădată.

Iată câteva file din istoria creării corului: în anul 1987, în baza școlii nr. 37, și-a deschis ușile studioul coral, sub conducerea lui Valerii Kălăganov. Primele succese ale corului *Sonata* sunt legate de acest nume. După reorganizarea studioului, când s-au format clase cu profil muzical-coral, conducerea corului a fost încredințată absolventului Conservatorului de Stat din Moldova, Andrei Dmitrovici. Sub bagheta sa, corul a efectuat mai multe turnee, participând la un șir de festivaluri și concursuri în Austria, Germania, Anglia, Spania, Italia, Suedia. Corul a fost foarte bine primit și acasă, în capitala Moldovei.

Realizările ultimilor ani sunt mult mai modeste. Vom aminti aici doar pe cele mai importante:

2000 – medalia de argint la Olimpiada Corală din Austria, locul II;

2003, 2004, 2005 – participarea la festivalul internațional al corurilor pentru copii *Sărbătoarea corului*;

2004 – locul III la concursul orășenesc al colectivelor corale al școlilor cu profil muzical-coral;

2006 – corul *Sonor* și-a reconfirmat titlul de colectiv-model.

Corul de copii *Cantilena* a fost organizat de către dirijorul de cor Mariana Vartic, în 1987, din elevi ai studioului coral ce activa pe lângă școala medie nr. 36 (astăzi – Liceul teoretic *G. Meniuc*). Corul constituit din elevii claselor muzical-corale, ce s-au format în urma reorganizării studioului, și-a continuat activitatea artistică sub conducerea Silviei Ureche-Berco (1990-1999). Din anul 2000, cele trei colective corale sunt conduse cu succes de către Svetlana Istrati, absolventă a catedrei de educație muzicală a Academiei de muzică G. Musicescu. Datorită ei, corul de

concert *Cantilena* a devenit unul din cei mai activi propagandiști ai artei corale naționale, cucerind inimile ascultătorilor din Moldova și de peste hotarele ei. Lista evoluțiilor de concert și a trofeelor la concursurile și festivalurile internaționale și naționale este impresionantă, având în vedere și câștigarea primelor locuri la concursurile corale internaționale din Belgia (2004) și Franța (2006).

După separarea școlii nr. 36, (în școala rusă nr. 85 și română – liceul *G. Meniuc*), în anul 1988, clasele cu profil muzical-coral și-au continuat activitatea la ambele instituții. La școala medie nr. 85, conducător artistic al corului a fost Nina Donic, absolventă a Institutului de Arte, iar din anul 1996 – Anna Badera, absolventă a Catedrei de dirijat coral a Academiei de muzică *G. Musicescu* (clasa profesorului E. Bogdanovschi). Trebuie să menționăm că, sub conducerea competentă a ambelor dirijoare, corul mare, – *Visul* – al acestei școli nu prea mari, unde copiii nu sunt selectați în prealabil, concurează cu colective corale ce renume, cum sunt *Sonor*, *Vocile primăverii*, *Trison*. Iată lista evoluțiilor corului la diverse manifestări corale naționale și internaționale:

1995 – festivalul internațional *Carmina Tenora*, București (România);

1996 – concursul coral internațional din Atena (Grecia), locul II și medalia de argint;

1997 – concursul coral dedicat aniversării a 150 de ani de la nașterea lui G. Musicescu, locul II;

1999 – concursul coral dedicat lui M. Eminescu, locul II;

2001 – concursul coral al școlilor cu profil muzical-coral, locul II;

2003, 2005, 2007 – festivalul coral internațional *Sărbătoarea corului*. Totodată, conducătorul corului,

Anna Badera a fost și membru al comitetului organizatoric al acestei manifestări de amploare.

Clasele muzical-corale ale liceului *Ginta latină* s-au deschis în anul 1998. Corul mic (clasele I-IV) și cel mare (clasele V-IX) este condus de Elena Marian. Corul claselor primare *Buburuza* este un participant activ al multor manifestări culturale organizate în cadrul liceului, cât și în oraș, fiind laureat al multor concursuri și festivaluri municipale. Colectivul a evoluat cu succes în orașele Buzău și București (România).

Corul claselor mari, *Cappricio*, este bine cunoscut amatorilor de cântare corală din Moldova. În anul 2002 corului *Cappricio* i-a fost conferit titlul de colectiv-model. Corul colaborează cu Radioteleviziunea Națională, fiind laureat al unor numeroase concursuri și festivaluri naționale și internaționale în Ucraina, Bulgaria, Ungaria, România, Franța.

În anul 1993, au fost înființate clase cu profil muzical-coral și la liceul *Onisifor Ghibu*. De la începuturile sale și până în prezent, acest colectiv este condus de Svetlana Axentii. Dirijoaarea alege cu mare grijă repertoriul pentru aceste două colective, care poartă denumirea de *Unison*, străduindu-se să mențină interesul elevilor săi pentru cântarea în cor. Deși sunt la o vârstă fragedă, micii discipoli sunt deja laureați ai concursurilor municipale *La steaua care-a răsărit; Cântecul Credinței, Speranței, Iubirii...; Pe-un picior de plai*.

Corina Donscaia a fost primul conducător al corului mare *Anastasis*. Astăzi acesta este condus de către Valentina Borodina (absolventă a catedrei Dirijat coral a Academiei de Muzică *G. Musicescu*, clasa docentului V. Condrea), care depune toate

eforturile pentru a altoi elevilor săi dragostea și devotamentul pentru arta corală. Deși corul încă nu a evoluat peste hotarele Moldovei, aici, acasă, el concurează cu succes cu cele mai reputele colective corale de copii.

Înaltul nivel interpretativ profesionist al claselor cu profil muzical-coral este susținut, în mare parte, datorită unui plan complex de manifestări elaborat și adoptat de Direcția principală a Învățământului, Tinerețului și Sportului. Acest plan presupune desfășurarea bianuală obligatorie a concursurilor colectivelor corale din școlile cu profil muzical-coral.

Primul concurs orășenesc al colectivelor corale de copii a avut loc în 1992, la inițiativa lui Ș. Andronic. De atunci, desfășurarea acestui concurs a devenit o tradiție:

1992-1995 – concursul *Cântare limbii materne*, organizator – Ș. Andronic, Om emerit în Arte, Cavaler al Ordinului Gloria Muncii;

1997 – concursul dedicat aniversării a 150 de ani de la nașterea clasicului muzicii naționale, Gavriil Musicescu, organizatori – Ș. Andronic și V. Creangă, Om emerit în Arte, Cavaler al Ordinului Gloria Muncii;

1999 – concursul dedicat aniversării a 150 de ani de la nașterea lui M. Eminescu, organizator – V. Creangă;

2000 – concursul dedicat aniversării a 2000 de ani ai creștinismului, organizator – V. Creangă;

2001 – concursul *Hora primăverii*, autorul proiectului – V. Creangă.

Nivelul profesionist al interpretării corale a copiilor în perioada activității claselor muzical-corale a crescut într-atât, încât a permis inițierea și desfășurarea în Moldova a unui festival coral internațional. Concur-

surile orășenești ale colectivelor corale de copii au devenit, în acest sens, trepte de pregătire pentru acesta. V. Creangă a fost inițiatorul primului festival de acest fel. În anii 60-70 ai secolului trecut, V. Creangă a participat la cunoscuta *Câmpie corală* în Tallin, Estonia, aflându-se acolo, printre cei mai bine de jumătate de milion de amatori ai cântecului coral. Impresiile de neuitat de la această sărbătoare a corului i-au servit drept impuls în ideea de a desfășura și în Moldova o manifestare asemănătoare. Inițiativa sa a fost susținută de către directorul Departamentului Educație, Știință, Tineret și Sport.

Astfel, la 31 mai 2003, în ajunul Zilei internaționale a copiilor, a avut loc primul festival *Sărbătoarea corului*, care a întrunit, pentru prima dată, pe scările teatrului de Operă și Balet, 37 de colective corale din școlile cu profil muzical-coral, dar și pe cele din școlile obișnuite. În premieră, corul unit, din 2500 de copii, a interpretat nu o lucrare, ci 16 piese, printre care *Limba noastră* de A. Cristea, *Ca o zi de primăvară* de G. Musicescu, *Hora și sârba* de S. Zlatov, *Cântec de primăvară* de V. A. Mozart, *Izvoraș din codru* de S. Lâsoi, *Plai natal* de V. Creangă, *Școala natală* de E. Mamot ș.a.

Cântecul lui C. W. Gluck *Sărbătoarea corului*, devenit imn al festivalului. Programul a fost dirijat de V. Creangă, Ș. Caranfil, E. Marian, A. Prisăcaru, S. Istrati, M. Ganea, E. Mamot.

Festivalurile din anii 2005 și 2007 au demonstrat același nivel înalt, profesionist al interpretării, reunind și mai mulți interpreți (în 2007 aceștia au fost în număr de aproximativ 3000, întrunind 45 de colective corale).

Astfel, activitatea școlilor și a liceelor cu profil muzical-coral, pe de o parte, demonstrează înaltele realizări în domeniul interpretării corale, ce au permis colectivelor corale de copii să evolueze pe arena internațională, la cele mai diverse concursuri și festivaluri, iar pe de alta – să activeze creația componistică. Datorită acestui proces, lucrările corale ale compozitorilor Moldovei mențin, de facto, dezvoltarea întregului domeniu al muzicii pentru copii, în timp ce alte genuri, din diverse cauze, aproape că și-au încetat existența (opera, baletul, poveștile muzicale, muzica instrumentală). Ne exprimăm speranța că noul guvern va susține procesele pozitive ce au loc în educația muzical-estetică a copiilor, ce au demarat în anii 90 ai secolului trecut.

Referințe bibliografice

1. *Sărbătoarea corului* / Culegere de note pentru cor, alcătuire de V. Creangă. – Chișinău: Grafema Libris, 2005.
2. Creangă V. *Eu mă duc, codrul rămâne*. – Chișinău: Grafema Libris, 2009.
3. Сборник руководящих и методических материалов Мин.Нар.Обр. МССР, Республиканский комитет Профсоюза работников народного образования и науки, вып.4. – Кишинев, 1990 г.